

หน่อซื่อແລະ ເຄື່ອງດົນຕີລາຫູ

NOR SUE LAE: THE LAHU MUSICAL INSTRUMENT

สุพรรณ บุตสาระ

หน้าชื่อห่อละ เครื่องดนตรีลาหู่

NOR SUE LAE: THE LAHU MUSICAL INSTRUMENT

ธนพชร นุตสาระ

ภาควิชาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

หน้าชื่อห่อละเครื่องดนตรีลาหู่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ดนตรีมูเซอกับวัฒนธรรมสังคมใหม่ ตำบลแม่นาตอง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางด้านมานุษยวิทยาดนตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าชื่อห่อละเครื่องดนตรีลาหู่

ผลการศึกษาหน้าชื่อห่อละเครื่องดนตรีลาหู่พบว่า หน้าชื่อห่อละเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า มีลิ้นอิสระ อยู่ในตระกูลแคน หน้าชื่อห่อละทำจากน้ำเต้าทรงงาข้าง ไม้ไผ่สำหรับทำท่อ และไม้ไผ่ทำลิ้น และใช้ขี้ชันโรงอุดรอบๆ ท่อเพื่อไม่ให้ลมภายในออกมาด้านนอก หน้าชื่อห่อละมีหลายขนาดขึ้นอยู่กับขนาดของน้ำเต้า การตั้งเสียงมีทั้งหมด 7 เสียง มีเสียง E A B C E F C ซึ่งมีเสียง E-E และ C-C เป็นคู่ 8 เสียงหน้าชื่อห่อละทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับสไลด์ของข้าง การเป่าหน้าชื่อห่อละสามารถผลิตเสียงทำนอง เสียงประสานและเสียงโดรน บทเพลงที่ใช้ในเทศกาลทั้งหมดจำนวน 13 เพลง ในแต่ละบทเพลงจะมีทำนองสั้นๆ แต่บรรเลงเข้าไปมาหลายรอบ บทเพลงของลาหู่ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) เพลงเกี่ยวพาราสี 2) เกี่ยวกับการอวยพร และ 3) นำเอาวิถีชีวิตมาประยุกต์สำหรับการเต้นจะคี หน้าชื่อห่อละเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญต่อพิธีกรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มาก โดยเฉพาะเทศกาลวันปีใหม่หรือกินวอมีการเต้นจะคีในช่วงกลางคืนจนกระทั่งถึงช่วงเช้า

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์ ลาหู่ ดนตรี หน้าชื่อห่อละ

Abstract

Nor Sue Lae: A Lahu Musical Instrument, that is the part of Lahu Music and Modern Socialized Culture in Mae Na Toeng Sub-district, Pai District, Mae Hong Son Province. This article is a qualitative research by using ethnomusicology methodology. The objectives of this study were Nor Sue Lae: A Lahu musical instrument.

The study was found that Nor Sue Lae is a kind of wind musical instrument. It has free reed in a Khan family. It is made from the gourd in ivory shape. The pipe and the reed are made from bamboo, using the bee's wax to caulk the seam to prevent the inside wind out. There are has many sizes; it depend

on the size of the gourd. The tuning system had 7 notes and there are E A B C E F. It had E-E and C-C to be an octaves. All of the Nor Sue Lae sounds was depended on the ears of Nor Sue Lae maker. The blow of Nor Sue Lae can do melody, harmony and drone. All the songs use in festival and it has 13 songs. The songs has short melody and play repeatedly. La-Hu song divided 3 kinds; 1) courtship song 2) about the blessing and 3) the way of life adapt for Ja-khoe dance. Nor Sue Lae is very importance musical instrument for ritual and festival of La-Hu ethic group. The La-Hu dance with Ja-khoe dance all night until the morning, especially, New Year day or “Kin-Wo”

Keywords: Ethnic, La-Hu, Music, Nor Sue Lae

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่อาศัยอยู่ในประเทศจีน เมื่อถูกรุกรานจึงอพยพมาทางตอนใต้เข้าสู่ประเทศพม่าและทางเหนือของประเทศไทย โดยเข้ามาทางอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลาหู่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ได้แก่ ลาหู่ดำและลาหู่แดง และกลุ่มเล็ก 2 กลุ่ม ได้แก่ มูเซอผีหรือลาหู่กุย และลาหู่เฌเล การแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยเป็นการแบ่งตามความแตกต่างเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาและการแต่งกาย แต่ด้านภาษาศาสตร์ภาษาของลาหู่ดำ ลาหู่แดง และลาหู่เฌเลสามารถพูดติดต่อกันได้ ยกเว้นภาษาลาหู่กุยเท่านั้นที่ไม่สามารถพูดติดต่อกับลาหู่กลุ่มอื่นได้

ปัจจุบันในประเทศไทยพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ที่อาศัยอยู่มาก ได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่และลำปาง ตามแนวชายแดนไทยพม่า โดยเฉพาะตามพื้นที่ติดชายแดนส่วนใหญ่มีกลุ่มชาติพันธุ์มูเซออาศัยอยู่มากกว่า 800 หมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ มูเซอแดงและมูเซอดำ (ชาวเขาเผ่าลาหู่, 2559)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีธรรมเนียมประเพณีเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะประเพณีปีใหม่มีประเพณีกินวอเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองงานประเพณี และเป็นการกล่าวขอบคุณแขกที่มาร่วมในงานพิธีกรรมหรือมาจากต่างหมู่บ้านหรือต่างท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่แดงและลาหู่ดำทั้งหญิงและชายจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าเต็มยศเพื่อเข้าร่วมการเต้น “จะคี” การเต้นจะคีจะเต้นเป็นจังหวะตามจังหวะของผู้เป่าเสียงหน่อซ้อแหล่ นักดนตรีจะเป่าหน่อซ้อแหล่โดยให้ทำนองจังหวะของเพลงและการเต้น บทเพลงแสดงความหมาย เช่น ยินดีต้อนรับ ขอบคุนที่มาเยือน และยินดีต้อนรับ หรือด้านการเกี่ยวพาราสี นอกจากนั้นแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ยังมีประเพณีและพิธีกรรมที่จะต้องมีหน่อซ้อแหล่เข้าไป เช่น พิธีเซก่อเว พิธีการเรียกขวัญ เป็นต้น

หน่อซ้อแหล่เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญของลาหู่แดงและลาหู่ดำ โดยใช้หน่อซ้อแหล่ประกอบการเต้นจะคีเสมอ หลังจากประกอบพิธีกรรมผ่านพ้นไป ปัจจุบันหน่อซ้อแหล่ที่เคยเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในประเพณีและพิธีกรรมทางด้านต่างๆ ได้สูญหายไปในพื้นที่โดยเฉพาะชุมชนของชาวลาหู่ที่อยู่ใกล้กับเมือง เช่น ห�่อมบ้านยะโป้ และห�่อมบ้านปายาง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หน่อซ้อแหล่ได้สูญหายไปจากห�่อมบ้าน เมื่อจัดงานประเพณีและพิธีกรรมจึงต้องไปจ้างนักดนตรีที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาบรรเลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหน่อซ้อแหล่ในด้านกายภาพ เสียง และบทเพลง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหน่อชื้อแหล่เครื่องดนตรีชาวล่าหู่

ระเบียบวิธีวิจัย

หน่อชื้อแหล่ เครื่องดนตรีล่าหู่ มีวิธีดำเนินการศึกษา โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึกเป็นหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

- 1) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ปราชญ์ล่าหู่ นักดนตรีล่าหู่ และช่างทำหน่อชื้อแหล่
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - ลักษณะทางกายภาพหน่อชื้อแหล่
 - เสียงหน่อชื้อแหล่
 - บทเพลง

2. วิธีการดำเนินงาน โดยใช้ข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

- สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ได้แก่ ปราชญ์ล่าหู่ นักดนตรี ล่าหู่ และช่างทำหน่อชื้อแหล่
- สันทนากลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ล่าหู่ นักดนตรีล่าหู่ และช่างทำหน่อชื้อแหล่ในหัวข้อ ดังนี้
 - ลักษณะทางกายภาพของหน่อชื้อแหล่
 - เสียงหน่อชื้อแหล่
 - บทเพลง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสัมภาษณ์ลักษณะทางกายภาพหน่อชื้อแหล่
- 2) สายวัดเครื่องดนตรี
- 3) เครื่องบันทึกเสียง
- 4) วิดีโอบันทึกภาพและเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหน่อชื้อแหล่เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของหน่อชื้อแหล่ เสียงหน่อชื้อแหล่ และบทเพลง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรี และแนวคิดอื่นๆ ทางด้านดนตรี
- 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ล่าหู่ นักดนตรีล่าหู่ และช่างทำหน่อชื้อแหล่ การสังเกตการณ์สรุปผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพกับข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้หน่อซ้อและบทเพลง

ลักษณะกายภาพ

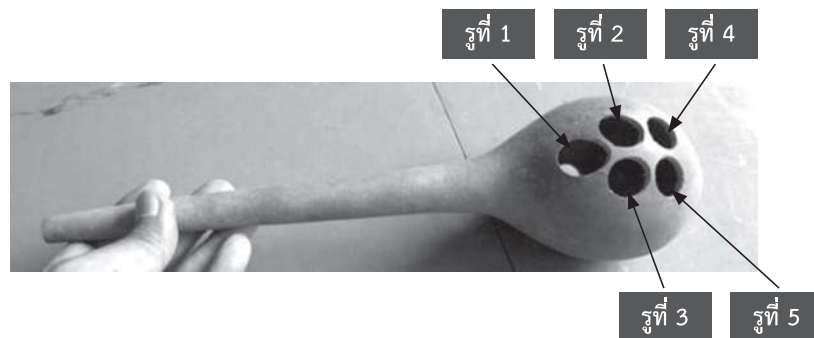
หน่อซ้อและหน่อเป็นเครื่องเป่าลมชนิดลิ้นอิสระโดยการเป่าลมเข้าออกเพื่อให้เกิดเสียง ประกอบด้วยไม้ไผ่ตรงยาวลดหลั่นกันจำนวน 5 ท่อเสียงเจาะรูเพื่อกดนิ้วทำให้เกิดเสียงและมีลิ้นอยู่ภายในท่อ สอดเข้ากับน้ำเต้า โดยที่ตัวน้ำเต้าจะมีข้อต่อออกมาให้ยาวขึ้นเพื่อความสะดวกเวลาเต้นบรรเลง หน่อซ้อและหน่อผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ตรง น้ำเต้า ขี้ชันโรง¹ และไม้ไผ่ชุม ชนดละเอียดสำหรับทำลิ้นของแต่ละท่อทำให้เกิดเสียงประกอบด้วย

1. น้ำเต้า เรียกว่า อิกผู้ว์
2. ไม้ไผ่ที่ทำท่อ เรียกว่า ไม้ไผ่เนฮู่
3. ขี้ชันหรือชันโรง เรียกว่า เปงจี
4. ไม้ไผ่ที่ทำลิ้น เรียกว่า ไม้ไผ่ชุม

2. วิธีการทำหน่อซ้อและ

1) นำลูกน้ำเต้าทรงวงช้างที่มีรูปร่างยาว ป่องตรงปลาย ตากแดดเมื่อแห้งแล้วนำมาเจาะรูเพื่อเอาเมล็ดน้ำเต้าข้างในออกให้หมด

2) เจาะรูทั้ง 2 ด้านของน้ำเต้าทั้งหมด 5 รู การเจาะรูน้ำเต้าจะต้องเลือกขนาดของไม้เสีย เพื่อนำมาใส่ในรูน้ำเต้าได้เหมาะสม

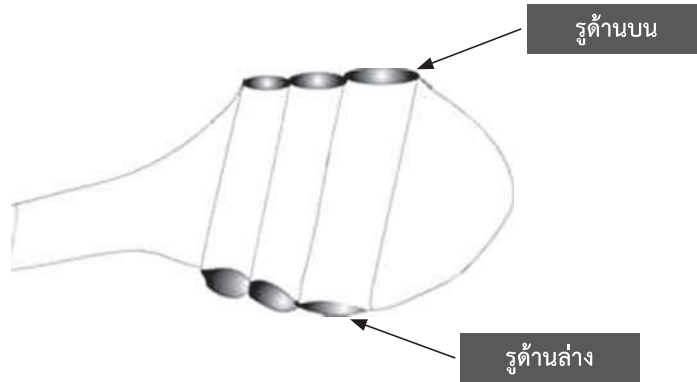
ภาพที่ 1 การเจาะรูน้ำเต้าด้านบน

รูที่ 1 จะเจาะแถวโคน ระหว่างด้านบนกับด้านล่างจะเอียงกันเล็กน้อย

รูที่ 2 และ 3 เป็นลำดับต่อมาจากรูที่ 1 ซึ่งจะเอียงด้านหลังทั้ง 2 รู แถวเดียวกัน ส่วนด้านล่างจะเอียงกันเล็กน้อย

รูที่ 4 และ 5 จะเจาะหลังสุด ซึ่งอยู่ระดับเดียวกัน รวมทั้งด้านล่างจะเจาะเอียงเล็กน้อย

¹ ขี้ชันโรง เกิดจากอุจจาระของชันโรงซึ่งเป็นประเภทเดียวกับผึ้ง “ชันโรง” ชันโรงเป็นชื่อพื้นเมือง (Local name) และมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค เช่น ภาคเหนือเรียกว่า ตัวขี้ตัง หรือ แมลงขี้ตัง ภาคใต้ เรียกว่า “อุง” ภาคตะวันออก เรียกว่า “ตัวขำมะโรง” หรือ “แมลงฮือโลม” ภาคอีสาน เรียกว่า “แมลงขี้สูด” ซึ่งขี้ชันของแมลงขี้สูดนี้เองที่นำไปอุดรูแคน แผ่นไม้ระนาดเอก โปงลาง ที่มา ศูนย์บริการร่วมกรมส่งเสริมเกษตรกรรม (<http://www.servicelink.doae.go.th>)

ภาพที่ 2 การเชื่อมโยงของรูด้านบนกับด้านล่าง

3) ตัดไม้เอี้ยแล้วตากให้แห้ง

4) ตัดไม้เอี้ยที่แห้งแล้วจำนวน 5 ท่อ การตัดไม้เอี้ยจะต้องขึ้นอยู่กับขนาดของน้ำเต้า ตัดไม้เอี้ยเป็นท่อที่มีความสั้นยาวตามลำดับ ท่อที่ยาวที่สุดมีความยาวเท่ากัน 2 ท่อ ความสั้นยาวของไม้เอี้ยให้เป็นท่อจะขึ้นอยู่กับคีย์ที่นักดนตรีต้องการ แล้วนำไม้เอี้ยมาวัดระดับเพื่อเจาะโพรงเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อสำหรับใส่ลิ้น และเจาะรูเพื่อให้ได้ระดับเสียงตามต้องการ

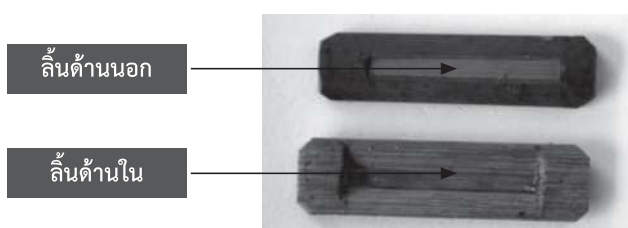

ภาพที่ 3 ท่อไม้เอี้ย น้ำเต้า ขี้ชันโรง

ภาพที่ 4 การเจาะรูที่ท่อหน่อซ้อแหล่

5) การทำลิ้นหน่อซ้อแหล่ ทำจากไม้ไผ่ขูดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ปาดส่วนที่เป็นลิ้นให้มีความหนาบางตามความต้องการของเสียง ถ้าต้องการให้เสียงสูงส่วนปลายลิ้นจะต้องบาง ถ้าต้องการให้เสียงต่ำปลายลิ้นจะต้องมีความหนา ความยาวของลิ้นจะมี 5 ขนาด ลดหลั่นกันตามลำดับของระดับเสียง และจะเท่ากับขนาดช่องของท่อที่จะนำลิ้นไปประกบ

ภาพที่ 5 ลิ้นหน่อซ้อแหล่

ภาพที่ 6 ภาพของขนาดลิ้น

ภาพที่ 7 เครื่องมือชูดล้นหน่อซ้อ

ระดับเสียงสูง-ต่ำจะขึ้นอยู่กับความหนาและความบางของล้น โดยนำล้นมาทดลองเป่าก่อน ถ้ายังไม่ได้เสียงที่ต้องการ จะต้องปาดให้ล้นมีความบางลง

ภาพที่ 8 นำล้นประกอบกับท่อ

ภาพที่ 9 โพรงใส่ล้นหน่อซ้อแหละ

ภาพที่ 10 ขี้ชันโรงปิดตามขอบระหว่างท่อกับล้นหน่อซ้อแหละ

การตั้งเสียงหน่อซ้อแหละ ตั้งเสียงโดยนำล้นที่ตั้งเสียงเรียบร้อยแล้ว ระดับเสียงที่เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับขนาดความสั้น-ยาวของล้น และความหนาบางของล้น ท่อไม้ไผ่ที่เจาะเป็นโพรงสี่เหลี่ยมต้องเจาะให้ได้ตามขนาดของล้นกว้าง-ยาวของล้น แล้วจึงนำไปประกบกับท่อ แล้วใช้ขี้ชันโรงปิดตามรอบๆ ขอบล้นกับท่อเพื่อไม่ให้ลมผ่านจากด้านนอกเข้าด้านในส่วนของท่อ

หลังจากนั้นนำท่อไม้ไผ่ที่ประกบล้นเรียบร้อยแล้วใส่ลงในรูน้ำเต้าที่เจาะตามขนาดของท่อไม้ไผ่ ขนาดของท่อไม้ไผ่จะขึ้นอยู่กับขนาดของน้ำเต้าด้วยเช่นกัน ถ้าน้ำเต้ามีขนาดใหญ่ ท่อที่นำไปเสียบกับน้ำเต้าจะต้องมีขนาดใหญ่ด้วย ถ้าน้ำเต้ามีขนาดเล็กท่อไม้ไผ่จะมีขนาดเล็กตามสัดส่วนของน้ำเต้า

ภาพที่ 11 ท่อด้านบน

ภาพที่ 12 ท่อด้านล่าง

การนำท่อที่ประกบลั่นเข้ากับน้ำเต้าจะต้องใส่ที่ละท่อและนำขึ้นโรงปิดรอบท่อทั้งด้านบนและด้านล่าง เมื่อเป่าลมเข้าไปในน้ำเต้าลมจะผ่านลิ้นที่ท่อไม้ไผ่เท่านั้น

3. ขนาดท่อนื้อข้อหลัก:

ท่อนื้อข้อหลักมีท่อทั้งหมด 5 ท่อ ความยาวของท่อแต่ละท่อจะขึ้นอยู่กับขนาดของน้ำเต้า เช่น น้ำเต้าที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 31 เซนติเมตร

ท่อที่ 1 ขนาด 48 เซนติเมตร

ท่อที่ 2 ขนาด 48 เซนติเมตร

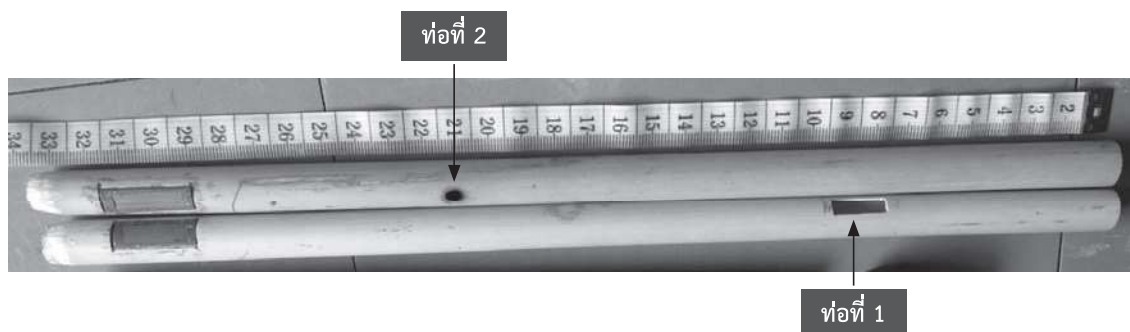
ท่อที่ 3 ขนาด 35 เซนติเมตร

ท่อที่ 4 ขนาด 31.5 เซนติเมตร

ท่อที่ 5 ขนาด 27.5 เซนติเมตร

ขนาดเส้นรอบวงของท่อไม้ไผ่ 6.5 เซนติเมตร

การเจาะรูเปิดปิดนี้ท่อที่ 3, 4 และ 5 รูเปิดจะอยู่ด้านหลังลิ้นทั้งหมด ระหว่างท่อที่ 1 และท่อที่ 2 จะมีความยาวเท่ากัน แต่ลักษณะท่อทั้ง 2 จะแตกต่างกัน คือ ท่อที่ 2 ปลายท่อจะเจาะเป็นโพรงรูสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูเปิดปิดอยู่ด้านหลังลิ้น

ภาพที่ 13 ท่อที่ 1 และ ท่อที่ 2

การเจาะรู เปิดปิด จะเจาะตรงกับนิ้วสำหรับเปิดปิด ดังนี้

ภาพที่ 14 นิ้วมือซ้าย

การเปิดปิดนิ้วมือซ้าย ดังนี้
นิ้วหัวแม่มือจะเปิดปิดท่อนที่ 1
ปลายนิ้วชี้ เปิดปิดท่อนที่ 2
ช่วงนิ้วกลาง เปิดปิดท่อนที่ 4 และ 5

มือขวาการเปิดปิดนิ้ว ดังนี้
นิ้วหัวแม่มือ เปิดปิดรูด้านล่าง
นิ้วกลางเปิดปิดท่อนที่ 3

ภาพที่ 15 การเปิดปิดนิ้วมือขวา

4. ชื่อท่อนและระดับเสียงของหน่อชื่อเหล่า

ท่อนที่ 5 ขนาดเล็กสุด ชื่อ จะเกิน ท่อนที่ 4 ชื่อ จะเกินฮ้อน

ปิดรูบนเสียง E4

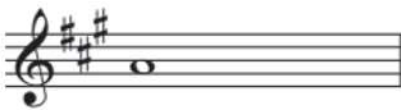
ปิดรูด้านบนเสียง C4

ท่อนที่ 3 ชื่อ โอชีม่าฮ้อน หมายถึง ได้อันกลาง ปิดรูบน

ปิดรูบนเสียง A

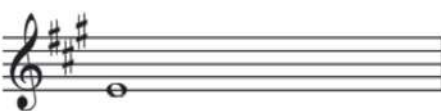
ท่อนที่ 2 ชื่อ โอชีมา

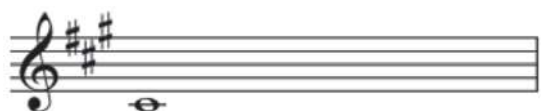
ปิดรูบนและล่างเสียง F

ท่อนที่ 1 ชื่อ โอละมา

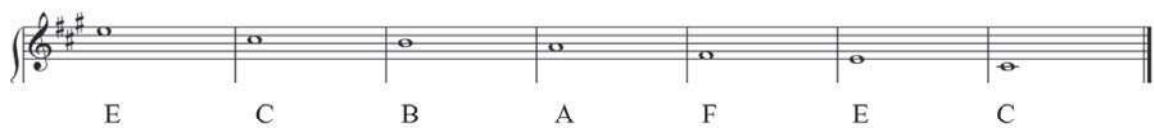

ปิดรูบน เสียง E

ปิดรูบนและปิดรูล่างเสียง C

กลุ่มเสียงของหน่อชื้อแหล่มี 5 ท่อ 7 เสียง โดยนำเสียงแต่ละเสียงที่ได้จากการอัดเสียงภาคสนามของหน่อชื้อแหล่มาทรานสคริปชัน (Transcription) จึงได้เสียงดังต่อไปนี้

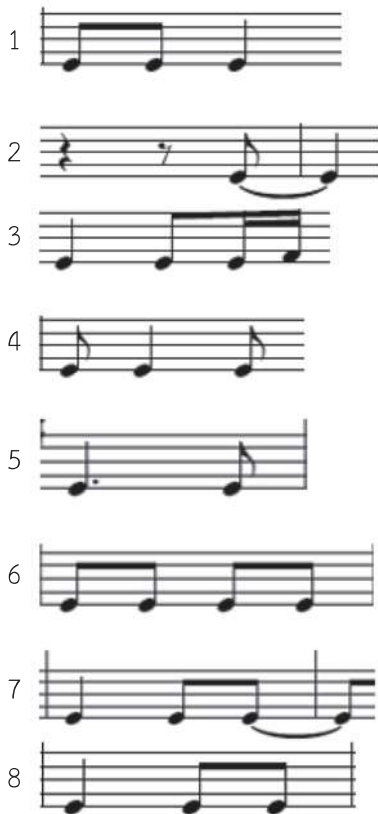
ซึ่งสามารถเรียงตามกลุ่มเสียง ได้แก่ A B C E F ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มเสียงที่มีทั้งหมด 5 เสียง

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวล่าหู่สรุปได้ว่า บทเพลงมีทั้งหมด 13 เพลงและมีความหมาย ดังนี้

1. เพลงเกี่ยวพาราสี ใช้ในการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวในช่วงเทศกาลปีใหม่
2. เพลงอวยพร เป็นการอวยพรให้กันและกัน อยู่ดีมีสุข สุขภาพแข็งแรง ในช่วงปีใหม่
3. เพลงเต้นจะคี มีความหมาย 2 แบบคือ 1) เป็นการเต้นจะคีในพิธีกรรม 2) บอกเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับความรักครั้งแรก
4. เพลงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นลักษณะเพลงที่แสดงถึงความสนุกสนานที่อยู่ในลานเต้น โดยการใช้จังหวะการเดินระหว่างหญิงและชายใช้ด้านข้างชนกัน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวของชาวมูเซอ
5. เพลงชายหญิงเต้นกระทบด้านข้าง เป็นเพลงที่มีลักษณะการเต้นโดยการถอยหลังชนกัน ขณะที่ผู้หญิงเดินถอยหลัง ผู้ชายจะย่อท่าอยู่กึ่งที่ หนุ่มสาวชาวกุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ถือว่าเป็นช่วงจังหวะสั้นๆ ที่สามารถได้ใกล้ชิดกัน
6. เพลงถอยหลังชนกัน เป็นเพลงที่ใช้จังหวะการเดินโดยใช้สะโพกแนบหรืออุกกันระหว่างหญิงชายในช่วงเวลาสั้นๆ แล้วจะเดินต่อไปซึ่งเป็นต่างคนต่างเดิน
7. เพลงเต้นโดยใช้สะโพกกระหว่างชาย-หญิง เป็นเพลงที่ใช้จังหวะการเดินโดยใช้สะโพกแนบหรืออุกกันระหว่างหญิงชายในช่วงเวลาสั้นๆ แล้วจะเดินต่อไปซึ่งเป็นต่างคนต่างเดิน
8. เพลงจับมือกัน เป็นเพลงที่ใช้ในการเต้นจะคี จะเป็นการเดินที่มีจังหวะที่ผู้ชายและผู้หญิงจับมือกัน จังหวะเร็วขึ้น การก้าวเท้าจะยาวกว่าปกติ ซึ่งต่างคนต่างดึงมือจะเป็นการสลับมือกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย เหมือนกับดึงไปมา การจับมือในการก้าวจะต้องก้าวไปพร้อมกัน
9. เพลงท่าดำพริกกับเกลือ เป็นการนำวิธีการดำพริกกับเกลือมาเป็นท่าเต้น ซึ่งการดำพริกกับเกลือจะใช้เท้าเหยียบกระเบื้องที่ต่อไปยังสาจด้าข้าว
10. เพลงท่าม้าเดิน เป็นการสร้างทำนองโดยใช้ท่าเดินของม้า จังหวะการเดินของม้าในช่วงที่ไม่ช้าไม่เร็ว ซึ่งนิสัยของม้าเมื่อเดินผ่านกันจะใช้หัวชนกันหรือตีดใส่กัน
11. เพลงท่าชนไก่ บทเพลงนี้มีสีสันมากขึ้นคล้ายกับท่าเดินของม้า
12. เพลงแม่หมูเรียกลูกหมู เป็นการสร้างจังหวะการเต้นจะคี โดยใช้การเสียงการเรียกของแม่หมูเพื่อให้ลูกหมูกลับมา
13. เพลงยีนดีที่ได้รู้จัก เป็นเพลงที่แสดงถึงความรู้สึกเกี่ยวกับการได้รู้จักเป็นมิตรสหายซึ่งเป็นวาสนาที่ได้เจอกัน รวมทั้งเป็นเพลงที่ใช้ในการโต้ตอบกันแบบด้นสด

สำหรับบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกโน้ตเพลงอวยพร เนื่องจากเพลงอวยพรเป็นเพลงสำคัญในช่วงเทศกาลปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ เป็นบทเพลงที่มีความหมายในการให้กันและกัน อยู่ดีมีสุข สุขภาพแข็งแรง ซึ่งเป็นความปรารถนาดีต่อกัน และรวมทั้งเป็นการให้อภัยซึ่งที่ถือโทษโกรธเคืองกันที่ผ่านมา

4. กระสวนจังหวะของบทเพลง

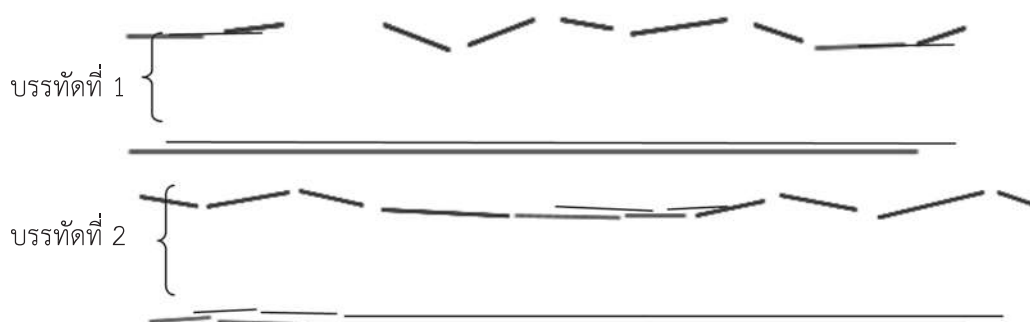
5. การเคลื่อนที่ของทำนอง

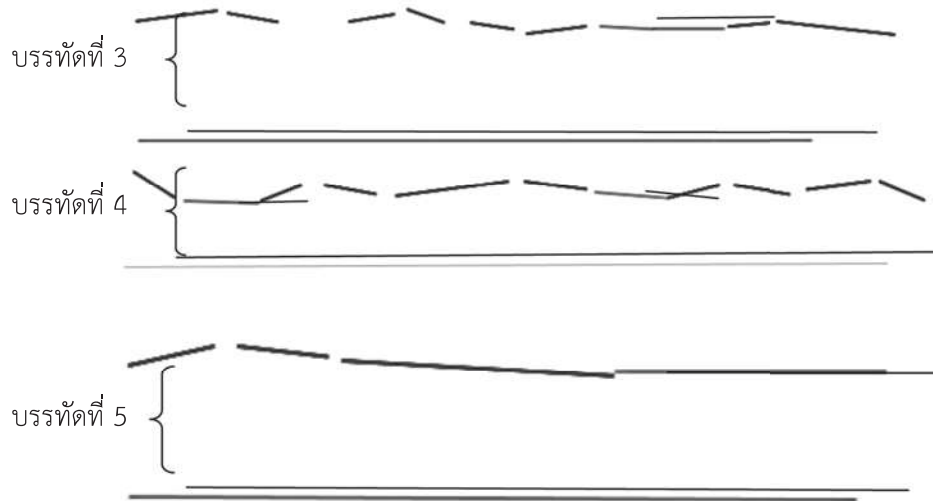
ตัวอย่าง การเคลื่อนที่ทำนองแนวนอน

การเคลื่อนที่ทำนองแนวล่าง พบว่า เป็นการใช้โน้ต E3 บรรเลงรูปแบบของจังหวะ

การเคลื่อนที่ทำนองภาพรวมทั้งเพลง

ตารางที่ 1 ชั้นคู่แนวนอนและแนวตั้งของบทเพลงเพลงอวยพร

ชั้นคู่	ประโยคที่พบแนวนอน	ประโยคที่พบแนวตั้ง
ชั้นคู่ 1	โน้ต E3 บรรเลงรูปแบบจังหวะให้กับแนวนอน	
ชั้นคู่ 2	- พบการเคลื่อนที่ขึ้นลงทีละชั้น - พบ แนวล่างประโยคที่ 2 E3 เคลื่อนที่เข้าหา F และลงที่เดิม	9
ชั้นคู่ 3	1, 2, 3, 5, 6, 8	5, 8
ชั้นคู่ 4	1, 2, 4, 8	1, 3, 4, 6
ชั้นคู่ 5	4, 5, 7, 8	3, 7, 8
ชั้นคู่ 6	1, 3, 5, 7, 8	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8
ชั้นคู่ 8	-	1, 2, 3, 4, 5

อภิปรายผล

จากการศึกษาหน้าชื่อและเครื่องดนตรีลาหู่

หน้าชื่อแต่ละเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ตระกูลเครื่องเป่าประเภทลิ้นอิสระในตระกูลแคน ซึ่งพบในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ม้ง ลีซู และถูกเรียกชื่อตามกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง นอกจากนั้นยังมีเครื่องดนตรีตระกูลนี้อยู่ในกลุ่มประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ถือว่าเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมดนตรีเข้าหากันและกันซึ่งสอดคล้องกับ นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2540: 21-25) กล่าวว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นว่ามีจุดกำเนิดร่วมกัน เมื่อวัฒนธรรมแพร่จากศูนย์กลางไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงที่มีอยู่แล้ว ย่อมมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกัน ระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ชั่วคราวเรียกว่า “การยืมวัฒนธรรม” และต่อมาจึงรับไว้เป็นวัฒนธรรมของตน ภายใต้วิถีทางในการดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมทั้งในและนอกสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา เพื่อให้มีความกลมกลืนกับความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง สิ่งเหล่านี้จรรโลงให้สังคมอยู่รวมกันได้เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนพึงจะกระทำร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผนการเชื่อมโยงลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในหน้าที่ที่ต่างกัน ความสลับซับซ้อนของบุคคลแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องความสัมพัทธ์กับคนอื่น ๆ จะทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง

หน้าชื่อแต่ละทำมาจากไม้ไผ่ 2 ประเภท คือ ไม้ไผ่เอนฮั่วและไม้ไผ่ซุม น้ำเต้าทรงางข้างและขี้มัน หน้าชื่อแต่ละประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติเป็นเครื่องดนตรีที่มีการประดิษฐ์ขึ้นมาอย่างเรียบง่าย แต่โครงสร้างของการสร้างเสียงที่มีความซับซ้อน

ช่างผลิตต้องทำลิ้นหน่อชื่อแต่ละจำนวน 5 ขนาด แต่ละขนาดจะมีความหนาความบางที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ระดับเสียงที่ต้องการ ดังนั้นการตั้งเสียงจะเกิดจากความคุ้นเคยของโสตประสาทของช่างผลิตขึ้นมา เสียงหน่อชื่อแต่ละที่นำมาเขียนบทความนี้ได้จากข้อมูลภาคสนามจากงานวิจัยเรื่องดนตรีมูเซอกับวัฒนธรรมสังคมใหม่ ตำบลแม่ณาตอง อำเภอป่าตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ท่อของหน่อชื่อแต่ละมีจำนวน 5 ท่อ สามารถผลิตเสียงได้ 7 เสียง คือ E A B C E C F ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเสียงได้ดังนี้ A B C E F อยู่ในระบบ 5 เสียง

หน่อชื่อแต่ละเป็นเครื่องดนตรีสำหรับการบรรเลงประกอบการพิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ บทเพลงที่ใช้ทั้งหมด 13 เพลง ซึ่งบทเพลงแบ่งเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ 1) บทเพลงที่ 1 เป็นเพลงสำหรับเกี่ยวพาราสิ 2) บทเพลงที่ 2-4 เป็นเพลงอวยพรที่มีความหมายที่ดี และ 3) บทเพลงที่ 5-13 เป็นบทเพลงที่นำเอาวิถีการดำรงชีวิตมาประยุกต์เป็นจังหวะสำหรับการเต้นจะคี บทเพลงแต่ละเพลงจะมีเป็นเพลงสั้นๆ บรรเลงวนซ้ำไปมาขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักดนตรี บทเพลงของหน่อชื่อแต่ละมีทั้งแนวทำนองและแนวประสานอยู่ในตัวเองซึ่งเป็นลักษณะของเครื่องดนตรีตระกูลที่มีลิ้นอิสระ มีความสอดคล้องกับวิภา คงาคกุล (2529) กล่าวว่า ดนตรีเป็นผลิตผลทางความคิดของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์สนองตอบได้ด้วยการเรียนรู้ ดนตรีสื่อสารความหมายของกลุ่มที่เข้าใจสื่อในการแสดงออกเช่นเดียวกับการใช้ภาษา ประเพณีของแต่ละกลุ่มชนอาจจะมีกฎข้อบังคับ และมีมาตรฐานในการที่จะก่อให้เกิดโครงสร้างผลงานที่พวกเขาสร้างขึ้น จากความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออกอาจจะยังผูกติดกับประเพณี ขอบเขตในแต่ละประเพณีแต่ละวัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นถึงรูปแบบของดนตรี ความสมดุล และรูปลักษณะทางความคิดสร้างสรรค์และความสอดคล้องกับเจตชนินทร์ จิรสันติธรรม (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการดำเนินทำนองคือ “หน่อ” มีความสำคัญในการเป็นผู้นำการเต้นรำของมูเซอ อยู่ในดนตรีตระกูลเครื่องลมที่มีระบบการเทียบเสียง 5 เสียง คือ ซอล ลา ที โด เร หน่อมีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ ตัวน้ำเต้า ท่อเสียง 5 ท่อ และลิ้น สำหรับกรรมวิธีการสร้าง ใช้วัสดุและเครื่องมือที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น ธรรมชาติของเพลงดนตรีชาวเขาเป็นเพลงที่มีทำนองสนุกสนาน โครงสร้างของเพลงมีท่อนเดียวบรรเลงซ้ำวนไปวนมา แต่ละเพลงมีองค์ประกอบดนตรีครบถ้วนทั้งทำนองเพลง การประสานเสียงและจังหวะ นักดนตรีมีอิสระในการสร้างเสียงสูง ต่ำ แตกต่างจากทำนองเดิม โดยเกิดจากการควบคุมลมหายใจ อันเป็นลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ในบทเพลง ทำนองขึ้นต้นและลงจบมีลักษณะแตกต่างจากทำนองอื่นภายในบทเพลง

บทสรุป

หน่อชื่อแต่ละ เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อชาวลาหู่ทั้งลาหู่ดำและลาหู่แดง สำหรับประกอบการเต้นจะคีที่ใช้ในช่วงหลังจากการทำพิธีกรรมผ่านพ้นไปแล้ว หน่อชื่อแต่ละยังร่วมในประเพณีต่างๆ ส่วนในการทำหน่อชื่อแต่ละส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีความคุ้นเคยกับระบบเสียงของหน่อชื่อแต่ละเป็นอย่างดี ดังนั้นขนาดของผลน้ำเต้าจึงมีผลถึงขนาดของลิ้นกับไม้เอี้ย การเลือกขนาดของไม้เอี้ยเพื่อให้เกิดความสมดุลกันระหว่างผลน้ำเต้า ลิ้นและไม้เอี้ย ถ้าไม้เอี้ยมีขนาดใหญ่ ขนาดของลิ้นจะต้องมีขนาดใหญ่ตามท่อไม้เอี้ยเสียงที่ออกมาจะมีระดับเสียงที่ต่ำลง การเจาะรูไม้เอี้ยจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าเพื่อประกบกับลิ้นหน่อชื่อแต่ละและปิดด้วยขี้ชันโรง หลังจากนั้นจะสอดไม้เอี้ยเข้าไปในผลน้ำเต้าและปิดด้วยขี้ชันโรงอีกครั้ง การปิดขี้ชันโรงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ถ้าปิดไม่สนิทจะทำให้ไม่เกิดเสียง

หน่อชื่อแต่ละเป็นเครื่องดนตรีของชาวลาหู่ที่ต้องอนุรักษ์และมีการสืบทอด ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดอบรมให้กับเยาวชนและผู้สนใจชาวลาหู่ของห้วยมบ้านป่ายางและห้วยมบ้านยะโป้ เพื่อให้ชุมชนชาวลาหู่ได้นำไปต่อยอดในการเรียนรู้เครื่องดนตรีของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

ผลงานวิจัยนำเสนอรูปแบบชีวิตต่อหมู่บ้านม่วงสร้อย หมู่บ้านหอมเป และตำบลแม่มาเต็ง เพื่อให้ชุมชนนำไปต่อยอดในการผลิตห่อซื้อห่อและ และวิธีการบรรเลงห่อซื้อห่อ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย

1. ควรมีการศึกษาความแตกต่างของระบบเสียงของห่อซื้อห่อในแต่ละพื้นที่
2. ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับห่อซื้อห่อแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- เจตชรินทร์ จิรสันติธรรม. 2545. **ดนตรีชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/research_detail.php?id=1040 (30 กรกฎาคม 2559)
- นิยพวรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. 2540. **มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- วิภา คงคากุล. 2529. ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม. **ถนนดนตรี**, 1(1),35-36 ตุลาคม.
- ชาวเขาเผ่าลาหู่.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lahu.html> (30 กรกฎาคม 2559)